

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Βιομηχανική Οργάνωση II

Ενότητα 1: Αιτιολόγηση της κρατικής παρέμβασης

Νικόλαος Χαριτάκης

Σχολή Οικονομικών & Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Περιεχόμενα ενότητας

- Ορισμοί
- Περιγραφή
- Εισαγωγή στην Κοινωνική Ανάλυση κόστους – οφέλους
- Οικονομικές ρυθμίσεις στην πράξη
- Κόστη και οφέλη των ρυθμίσεων
- Τι κάνουν οι ρυθμιστικές αρχές
- Συμπερασματικά σχόλια

Τι είναι η κυβερνητική ρύθμιση της βιομηχανίας

Κυβερνητική ρύθμιση της βιομηχανίας είναι ο έλεγχος της τοπικής, περιφερειακής ή εθνικής κυβέρνησης πάνω στην ατομική ή επιχειρηματική συμπεριφορά μέσω μηχανισμών θέσπισης τιμών ή ελέγχου της ποσότητας και ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

- **Παράδειγμα 1:** θέσπιση τιμών για την ηλεκτρική ενέργεια.
- **Παράδειγμα 2:** θέσπιση ποιοτικών standards για τις ζώνες ασφαλείας των αυτοκινήτων.

Γιατί Ρυθμιστική Παρέμβαση

- Παρέμβαση στα φυσικά μονοπώλια και ολιγοπώλια.
- Παρέμβαση στις διαδικασίες των προμηθευτών του Δημοσίου
- Αδυναμία να εντάξουμε στην λογική τα ιδιωτικά κίνητρα όλων των συμβαλλομένων.

Μια διαφορετική λογική: τα νέα Ρυθμιστικά Οικονομικά

- Θα αναλύσουμε την παρέμβαση ως πρόβλημα Εντολέα – Εντολοδόχου.
- Το πρόβλημα της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση είναι πλέον καθοριστικό.
- Ουσιαστικά εξετάζουμε την λογική μιας άριστης ρυθμιστικής παρέμβασης σε ένα μονοπωλιακό παραγωγό ο οποίος κατέχει ιδιωτική και άρα προνομιούχο πληροφόρηση σε σχέση με τα κύρια στοιχεία του περιβάλλοντος.

Μέσα και εργαλεία (1/2)

Η άριστη ρυθμιστική παρέμβαση επί ενός μονοπωλητή προμηθευτή επηρεάζεται κυρίως από τους εξής παράγοντες:

- I. Τη στόχευση της ρυθμιστικής αρχής (κατά πόσο είναι αδιάβλητη).
- II. Το κόστος της αρχής να συλλέξει φορολογικά έσοδα.

Μέσα και εργαλεία (2/2)

- III. Την έκταση και την ποικιλία των εργαλείων που διαθέτη η Αρχή, όπως κατά πόσο μπορεί να διαθέτει Δημόσιους πόρους για να επιχορηγήσει ή να φορολογεί τις επιχειρήσεις.
- IV. Τη διαπραγματευτική ισχύ της Αρχής στις σχέσεις της με τις επιχειρήσεις.
- V. Την πληροφόρηση που διαθέτει η Αρχή ως προς τα στοιχεία της επιχείρησης.
- VI. Την ικανότητα της Αρχής να δεσμευτεί αξιόπιστα για μακρό χρονικό διάστημα.

Το αδιάβλητο των Αρχών

Η έννοια του αδιάβλητου μίας Αρχής εισάγεται σε ένα υπόδειγμα μέσω της παραδοχής ότι:

Η Αρχή μεγιστοποιεί ένα σταθμικό μέσο της ποσότητας $S + aR$, $a < 1$

όπου : S είναι το πλεόνασμα του καταναλωτή και aR είναι η πρόσοδος (κέρδη) της ρυθμιζόμενης επιχείρησης

προκειμένου να αναδείξει την πρόθεσή της να λειτουργεί υπέρ του καταναλωτή.

Το κόστος της Αρχής να συλλέξει φορολογικά έσοδα

Το κοινωνικό κόστος της Αρχής να συλλέξει φορολογικά έσοδα εισάγεται σε ένα υπόδειγμα μέσω ενός συντελεστή $\Lambda \geq 0$: για κάθε επιπρόσθετο Ευρώ από συλλογή φόρων, η ευημερία του φορολογουμένου μειώνεται κατά $1+\Lambda$.

Η μεταβλητή Λ είναι ανεξάρτητη της επιχείρησης.

Όρια βιβλιογραφίας:

$\Lambda = 0$ και $\alpha < 1$ [Baron+Myerson 1982]

$\Lambda > 0$ και $\alpha = 1$ [Laffont and Tirole 1986]

Μορφές ρυθμιστικών περιορισμών (1/4)

Στη βιβλιογραφία αναφέρονται τρεις μορφές ρυθμιστικών περιορισμών:

- **Περιορισμός στην πληροφόρηση**
 - i. Moral hazard: η επιχείρηση λαμβάνει επιλεκτικές επιλογές και αποφάσεις που επηρεάζουν το κόστος και τη ποιότητα των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών (ενδογενής ενέργεια).
 - ii. Adverse selection: η επιχείρηση διαθέτει καλύτερη πληροφόρηση από τη ρυθμιστική αρχή για εξωγενείς ως προς τους αντισυμβαλλόμενους παράγοντες (γεννάται θέμα εξωτερικού ελεγκτή auditor).

Μορφές ρυθμιστικών περιορισμών (2/4)

- **Περιορισμός στις Συναλλαγές**

- i. Κόστος συναλλαγών και συμβόλαια.

Αποτελούν μελλοντικές δεσμεύσεις \Rightarrow απαιτούν επίπονες μελέτες ή δεν μπορούν εύκολα να διατυπωθούν χωρίς αμφισβήτηση των όρων στο μέλλον.

- ii. O. Williamson και Grossman+Hart \Rightarrow η δομή λήψης αποφάσεων (ιδιαίτερα η ιδιοκτησία) επηρεάζουν το κόστος συναλλαγών.

Η μορφή εξουσίας και η ιεραρχία στην λήψη αποφάσεων από την ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής προσδιορίζει τη θέση στην διαπραγμάτευση για το ποιο μέρος θα προσδιορίζει το αποτέλεσμα σε περίπτωση αμφισβήτησης.

Μορφές ρυθμιστικών περιορισμών (3/4)

- **Διοικητικοί και Πολιτικοί Περιορισμοί**
 - i. Ο σκοπός των ρυθμίσεων είναι περιορισμένος και προκαθορισμένος από τις αρχές και τους ισχύοντες κανόνες του δικαίου.
 - ii. Οι ρυθμιστικές αρχές τις περισσότερες φορές περιορίζονται από τους ίδιους κανόνες ως προς τα μέσα που τους επιτρέπεται να χρησιμοποιήσουν για να ρυθμίσουν τις επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να το γνωρίζουν οι αντισυμβαλλόμενοί τους.

Μορφές ρυθμιστικών περιορισμών (4/4)

- iii. Η ρυθμιστική παρέμβαση έχει χρονική διάρκεια η οποία μάλιστα μπορεί και να αλλοιωθεί αν υπάρχει διαπραγματευτική ισχύς σε επίπεδο επιχείρησης.
- iv. Στην περίπτωση που η ρυθμιστική παρέμβαση εκφράζεται υπό τη μορφή Δημόσιου διαγωνισμού (κρατική προμήθεια) συνήθως η Αρχή υποχρεούται από τους κανόνες της ελεύθερης ανταγωνιστικής διαδικασίας να αποδεχτεί και δημόσια διαβούλευση ως προς τους κανόνες του διαγωνισμού.

Οικονομικές και κοινωνικές ρυθμίσεις

Διαχωρίζουμε 2 τύπους κυβερνητικών ρυθμίσεων:

- Οικονομικές ρυθμίσεις - Κυβερνητικός έλεγχος επιχειρηματικών συμπεριφορών που χαρακτηρίζονται από έλλειψη ανταγωνισμού (κυρίως κρατικά μονοπώλια).
Π.χ. η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας.
- Κοινωνικές ρυθμίσεις - Κυβερνητικός έλεγχος της ατομικής ή επιχειρηματικής συμπεριφοράς σχετικά με το περιβάλλον, την υγεία και την ασφάλεια στην παραγωγή και την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών (κυρίως εξωτερικότητες).
Π.χ. οι εκπομπές ρύπων από εργοστάσια ηλεκτρικής ενέργειας.

Περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα αποτελείται από 3 βασικά τμήματα:

- Επανάληψη βασικής βιομηχανικής οργάνωσης.
Οι επιπτώσεις από την απόκλιση από τον τέλει ανταγωνισμό υπέρ της κοινωνικής ευημερίας.
- Οικονομικές ρυθμίσεις.
Πώς η μονοπωλιακή δύναμη μπορεί να περιοριστεί στις αγορές ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιών, σιδηροδρομικών, οδικών και αεροπορικών μεταφορών.
- Κοινωνικές ρυθμίσεις
Πώς οι οικονομικές εκτιμήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποτίμηση του περιβαλλοντικού ελέγχου, τη ρύθμιση των κανονισμών υγείας και ασφάλειας, και για θέματα πνευματικών δικαιωμάτων και κατοχύρωσης.

Ποιες βιομηχανίες εξετάζονται

Βιομηχανίες

- Ηλεκτρισμού
- Καλωδιακής τηλεόρασης
- Τηλεφωνίας
- Ασύρματης τηλεφωνίας

- Μεταφορές
- Σιδηρόδρομοι
- Αεροπορικές εταιρείες
- Φαρμακευτικές εταιρείες
- Μουσική από το Διαδίκτυο

Ρυθμιστική προσέγγιση

- Ρύθμιση τιμών
- Δικαιόχρηση
- Διαχωρισμός τιμών
- Δημοπρασία συχνοτήτων – φάσματος
- Ρύθμιση τιμών
- Απελευθέρωση
- Απελευθέρωση
- Πατέντες
- Κατοχύρωση

Κυβερνητικές ρυθμίσεις

Οι κυβερνήσεις καθορίζουν τις συμπεριφορές του ιδιωτικού τομέα μέσω των ρυθμίσεων.

Στην οικονομική θεωρία μια νέα ρύθμιση πρέπει να υποβάλλεται στο βασικό οικονομικό τέστ:

- Η προτεινόμενη ρύθμιση μεγιστοποιεί το καθαρό όφελος ;;;
- Ο υπολογισμός του καθαρού οφέλους πρέπει να ακολουθεί την κοινωνική ανάλυση κόστους – οφέλους.

Κοινωνική ανάλυση κόστους – οφέλους (1/3)

Κοινωνική ανάλυση κόστους – οφέλους (2/3)

- Τα οφέλη περιλαμβάνουν την αξία αποταμίευσης των καταναλωτών σε χαμηλότερες τιμές, την αξία της επιπλέον ασφάλειας, και την αξία των ωφελειών της υγείας από τη μείωση της μόλυνσης του περιβάλλοντος.
- Τα κόστη περιλαμβάνουν και τα κόστη προσαρμογής των επιχειρήσεων στις ρυθμίσεις καθώς και τα άμεσα κόστη των οργανισμών εφαρμογής των ρυθμίσεων.
- Τα ιδιωτικά και τα χρηματοπιστωτικά καθαρά οφέλη μπορεί να διαφέρουν από τα κοινωνικά καθαρά οφέλη.
- Discounting σημαίνει ότι τα υψηλότερα οφέλη αυξάνουν την πιθανότητα επιτυχίας της ρύθμισης και ότι οι αλλαγές στο επιτόκιο πιθανόν να κάνουν ένα, κατά τα άλλα επιθυμητό έργο, ανεπιθύμητο.

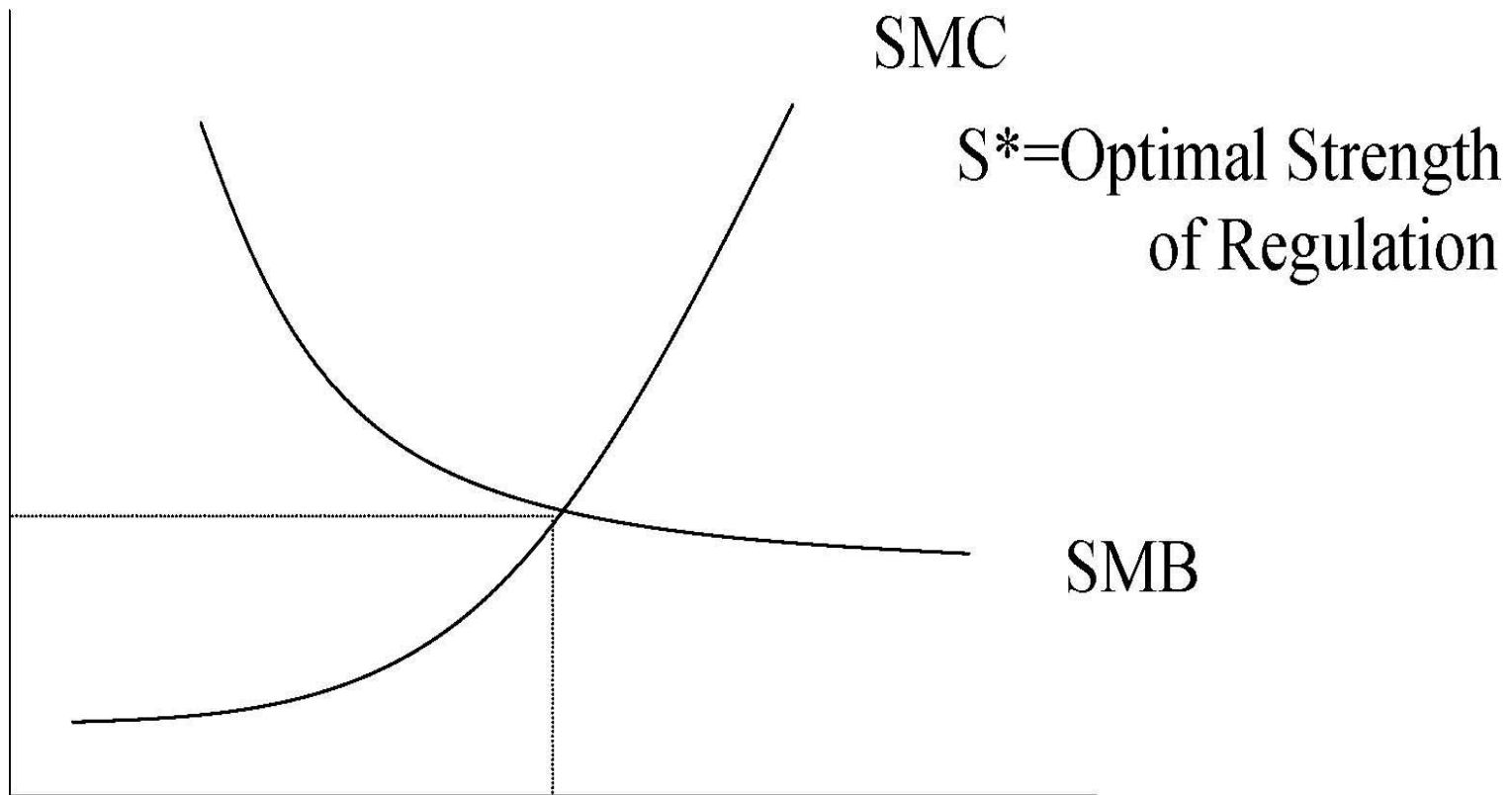

Κοινωνική ανάλυση κόστους – οφέλους (3/3)

- Μια ρυθμιστική αλλαγή προκαλεί οφέλη και κόστη. Το θέμα είναι αν τα καθαρά οφέλη είναι θετικά ΚΑΙ αν μια άλλη ρυθμιστική αλλαγή θα επέφερε περισσότερα καθαρά οφέλη.
- Πρέπει να κάνουμε αλλαγές στη ρύθμιση μέχρι του σημείου κορεσμού της απόδοσης θετικών ωφελειών.
- Αυτή είναι μία κατάσταση όπου ο λόγος της αλλαγής των καθαρών ωφελειών προς την ρυθμιστική αλλαγή είναι μηδέν.
- Το κοινωνικό οριακό όφελος και το κοινωνικό οριακό κόστος είναι ίσα.

Οριακά κοινωνικά κόστη και οριακά κοινωνικά οφέλη

Πρακτικές επιπλοκές (1/2)

- Η εφαρμογή στην πράξη μιας ρύθμισης που να είναι η καλύτερη για την κοινωνία δεν είναι τόσο εύκολη όσο φαίνεται από τους υπολογισμούς .
- Τα συμφέροντα των πολιτικών ψηφοφόρων μπορεί να είναι διαφορετικά από τα συμφέροντα της κοινωνίας γενικότερα.
- Περιορισμοί του προϋπολογισμού μπορεί να σημαίνει ότι τα καθαρά κοινωνικά οφέλη προκαλούν καθαρή επιβάρυνση στον προϋπολογισμό η οποία δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί.

Πρακτικές επιπλοκές (2/2)

- Τα κίνητρα για την μείωση των ρυθμίσεων δεν είναι ικανοποιητικά.
- Η πιθανότητα εφαρμογής των ρυθμίσεων στην βιομηχανία είναι μεγαλύτερη όσο μεγαλύτερος είναι ο χρόνος ύπαρξής τους.
- Η αδυναμία των κυβερνήσεων να αντιμετωπίσουν περίπλοκα ρυθμιστικά προβλήματα μπορεί να σημαίνει ότι δεν είναι σε θέση να εφαρμόσουν την βέλτιστη λύση.

Ρυθμίσεις στην πράξη

Τυποποιημένες (stylised way) ρυθμίσεις εφαρμόζονται:

- Όταν οι κυβερνήσεις συστήνουν ειδικές αρχές για το σκοπό αυτό.
- Όταν οι ρυθμιστικές αρχές μπορούν να λειτουργήσουν ανεξάρτητα και να θεσπίσουν ρυθμίσεις σύμφωνα με το σκοπό τους.
- Τόσο στις Η.Π.Α όσο και στην Ε.Ε, η εφαρμογή των ρυθμιστικών κανόνων είναι δύσκολη λόγω των επικαλυπτόμενων αρμοδιοτήτων των ρυθμιστικών αρχών.

Παραδείγματα Ρυθμιστικών Αρχών και Μεθόδων Λειτουργίας

- Προτάσεις για ομοσπονδιακές ρυθμίσεις από τις ρυθμιστικές αρχές πρέπει να πάρουν έγκριση από το Γραφείο Διαχείρισης και Προϋπολογισμού (OMB).
- Το OMB μέσω της μονάδας OIRA (Γραφείο Πληροφόρησης και Ρυθμιστικών Υποθέσεων):
 - διενεργεί αναλύσεις κόστους- οφέλους στις νέες ρυθμίσεις πριν αυτές εγκριθούν.
 - μπορεί να κάνει τροποποιήσεις ή και να απορρίψει μια προτεινόμενη ρύθμιση.
- Από τη στιγμή που θα εγκριθούν, οι ρυθμίσεις δημοσιεύονται στην επίσημη εφημερίδα της ομοσπονδιακής κυβέρνησης.

Οφέλη από την απελευθέρωση

- Η απελευθέρωση συνήθως αναφέρεται στις προσπάθειες για μείωση των εμποδίων εισόδου στις επιχειρήσεις, καθώς και στη μείωση των τιμολογιακών ελέγχων με σκοπό την ενίσχυση του ανταγωνισμού.
Εν τούτοις, η αποτελεσματική απελευθέρωση συνήθως απαιτεί εκ νέου κάποιες ρυθμίσεις.
- Τα εκτιμώμενα οφέλη είναι:
 - i. Χαμηλότερες τιμές
 - ii. Χαμηλότερα κόστη
 - iii. Μεγαλύτερη επιλογή

Τι μεγιστοποιούν οι ρυθμιστικές αρχές

- Το σύνολο των καθαρών κοινωνικών ωφελειών.
- Το μέγεθος του Π/Υ τους και της επιρροής τους.
- Τις επαγγελματικές προοπτικές των υπαλλήλων τους.
- Την ευημερία των υπαλλήλων τους.
- Τίποτα!!!

Συμπεράσματα

- Οι κυβερνητικές ρυθμίσεις των επιχειρήσεων περιλαμβάνουν οικονομικές και κοινωνικές ρυθμίσεις στην ατομική και επιχειρηματική συμπεριφορά.
- Αυτές οι ρυθμίσεις πρέπει να βασίζονται σε ανάλυση κοινωνικού κόστους-οφέλους ταυτόχρονα με την εξίσωση του οριακού κοινωνικού κόστους με το οριακό κοινωνικό όφελος της ρύθμισης.
- Στην πράξη, οι ρυθμίσεις συνήθως φαίνονται υπερβολικές και η αίσθηση αυτή έχει οδηγήσει σε σημαντικές απελευθερώσεις των αγορών κατά τα τελευταία χρόνια.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση 0.1 διαθέσιμη [εδώ](#).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Νικόλαος Χαριτάκης 2015. Νικόλαος Χαριτάκης. «Βιομηχανική Οργάνωση II : Θεωρίες Κρατικής Παρέμβασης & Ανταγωνισμού. Αιτιολόγηση της κρατικής παρέμβασης». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECON100>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

